

Stockholm 14 november 2015

Rapport från konferensdeltagande med ICOM-bidrag

Ann Grönhammar

I september i år, 2015, deltog jag i en ICOM-konferens i Polen med bistånd från ICOM Sverige. Temat var *Ambassadors of dialogue. The role of diplomatic gifts, works of arts and crafts, and other artefacts in intercultural exchange*. Konferensen var organiserad av två ICOM-kommittéer runt detta gemensamma tema, ICOMAM och ICDAD. Själva konferensen ägde rum i Krakow 15-18 september och följdes av post konferensturer, där jag valde den som fortsatte till Warszawa 19-20 september.

Det stora bestående intrycket blev sammanfattningsvis, förutom naturligtvis många intressanta papers och givande möten med kollegor från andra delar av världen, studiebesöken i ett antal utställningar och framförallt besöken i de nya polska museerna där man berättar om andra världskriget och i synnerhet utrotandet av judarna i Polen. Mycket var upprörande att ta del av, omskakande till och med, men gav också en märklig referensram till det aktuella Polen som mötte oss utanför museerna. På gator och torg i både Krakow och Warszawa syntes en påfallande etniskt homogen befolkning. Och i varje fall såg inte jag några som helst spår av det som just då upptog de svenska tidningarna när vi lyfte från Arlanda, men även CNNs och BBCs nyhetsprogram i TVn på hotellrummet – att flyktingströmmar i stor omfattning nu hade börjat komma in i Europa från Mellanöstern och det hårt krigsdrabbade Syrien.

Att platsen för temat om diplomatisk dialog förlagts till just Krakow hade visst samband med en aktuell utställning på polska Nationalmuseet, som var konferensens värdmuseum jämte Armémuseet. Utställningen kallad *Ottomania* handlade om europeiska kontakter och kulturutbyte med det muslimska Osmanska riket främst under 1500-talet. Utställningen var en samproduktion med Center för Konst i Bryssel och hade haft sin första invigning och utställningsperiod i Bryssel innan den kom till Krakow. I förordet till dess praktfulla katalog *"The Sultans world. The Ottoman orient in Renaissance Art"* skriver utställningens "ambassadör" Elif Shafak tänkvärt: *"The less we know about something, the more we fear it and the more we judge it. Where there is a mixture of uninhibited fear and automatic judgement, it is easier to create an "Other".* – En av curatorerna bakom denna utställning och medförfattare i katalogen var vår värd och arrangör av konferensen, Michal Dziewulski.

Det torde ha varit första gången som två olika ICOM-kommittéer förenades på detta vis i en gemensam konferens, vapen- eller militärmuseer med konst- och konsthantverksmuseer. För min del var det idealiskt eftersom Livrustkammarens samlingar speglar båda inriktningarna. I inbjudan uppmanades deltagarna att bidra med ett paper på ca 10-15 minuter, vilket jag gärna ville göra (*Diplomatic gifts for Swedish Sovereigns from Safavid Persia and two European vassal states of Ottoman Turkey in the 17th Century.*) I mitten av juni ombads de som anmält sitt tema för en paper-presentation en smula överraskande att inkomma med en fullständig artikel på ca 20 A4 sidor med dead line den 1 augusti för publicering

före konferensen den 15 – 18 september. Mitt tema var delvis nytt för mig, varför en hel del av semestern gick åt till research och författande. Efter hand visade det sig att denna publikation nog knappast ens hinner komma ut före jull! Det är dock mycket tillfredsställande att ha arbetet gjort. (Har – Obs! inom parentes! - använt researchmaterialet i en mindre sk programutställning nu aktuell i Livrustkammaren: I råsilketts spår.)

På morgonen den 15 september samlades vi i Sukiennice, dvs Klädeshallen, på det stora torget Rynek Glowny i hjärtat av Krakow. Dagen blev stekhet av gassande sol, temperaturen i skuggan låg på omkring 30 grader Celsius liksom de efterföljande två dagarna, men i konstgalleriet över polsk 1800-talskonst satt vi i en behagligt sval och tempererad miljö mellan väggar täckta av historiemålningar i jätteformat av Jan Matejko.

Under två intensiva dagar presenterades totalt 27 papers i 5 sessioner. Bidragen var grupperade i två huvudavdelningar, där den första verkligen berörde konferensens huvudämne under dessa tre teman: Diplomatic gifts and museums, Europe and the East samt Interpretation and Exchange between cultures, medan de två återstående utgjorde Case studies och Museums plans and projects. Av alla dessa var det några som jag fann särskilt intressanta, som t ex bidraget från Den ryska federationens Centralmuseum för de beväpnade styrkorna om vapen som gåvor i samlingarna (Daria Vinogradova och Elena Porodina), och från Wien, MAK, om osmanska textilier som gåvor mellan hoven (Barbara Karl), om diplomatgåvorna i form av möbler mm från Japan på 1870-talet som återinstalleras i Palacio Nacional da Ajuda i Lissabon (Maria Jose Tavares), liksom Ilse Bogarts bidrag från Kungliga museet över de beväpnade styrkorna och militärhistorien i Bryssel. Hennes fokus låg på donatorers inflytande över utställningar. Särskilt givande var det också att lyssna på maltesaren Robert Cassars beskrivning av hur basutställningen i hans museum i Valetta är under omarbetande och som kommer att visa hur museet var uppställt av dess grundare på 1800-talet. Melissa Rinne gav oss en spännand inblick i hur museiintendenter i Kyoto regelbundet arbetar med relativt snabbt skiftande utställningar. Vi lyssnade naturligtvis på många fler värdefulla presentationer, men detta får räcka som ett litet smakprov.

Under första dagen, dvs onsdagen den 16 september besökte vi på eftermiddagen Ottomania-utställningen på Nationalmuseet, som intendenten Michal Dziewulski själv visade oss. De polska kontakterna med dåtidens Turkiet var betydelsefulla, utbytet hade startat redan på 1400-talet och det finns i den polska historien många spår av detta östliga inflytande från en stilbildande och rik stormakt – alltså inte bara av militärt slag. Trots allt dominerade perioder av fred. Kvällen tillbringades i den berömda saltgruvan Wieliczka söder om Krakow, mot Tatrabergen. Vi fördes först i etapper ned cirka 140 meter i berget och såg kamrar och transporttunnlar, ibland med hela scenerier av figurer utmejslade i det gråa saltberget och flera kapell med kristusfigurer. Slutligen leddes vi till den enorma festsalen för en rätt överdådig välkomstmiddag – värdig en bergakung!

På torsdagens eftermiddag besöktes Jagelloniska Universitetets museum. Här fanns många vetenskapliga samlingar, bl a för kemi med tillhörande instrument. Här bodde även professorer och forskare, varför vi passerade genom åtskilliga möblerade rumsinteriörer men också genom det gamla auditoriet för disputationer med kassettk i renässansstil och höga helfigursporträtt på kungar och drottningar, bl a givetvis vår gemensamma kung Sigismund III Vasa.

Sent på eftermiddagen besåg vi även det s k Oscar Schindlers fabrik, ett museum i stadens industriområde på andra sidan floden Visla, mestadels av vindlande korridorer och rum av fotobildsviter och filmer från de olika momenten i utvecklingen av det judiska ghettot under den tyska ockupationen av Krakow. Guiden betonade att detta inte vara den autentiska miljön där Schindler hade verkat, men kontorsrummet känt från den uppmärksammade filmen fanns där. Museet hade bara funnits i tre år.

Fredagen som var den sista dagen i Krakow ägnades först kommittémöten, sedan visades Nationalmuseets samlingar och magasin. Vi fick spännande inblickar i möblers och konsthantverks stilhistoria och hanteringen av mängder av föremålskategorier i magasinerna. Förvisso har landet drabbats hårt av krig och förödelse och exemplen på vad som fanns kvar vittnade om enorma rikedomar som funnits en gång.

Slutligen besökte vi många delar av det kungliga slottet, borgen Wawel, med dess näst intill ändlösa salar och katedral med gravkrypta.

På kvällen hölls en avskedsmottagning i Biskopalatset nedanför borgen. Den intensiva samvaron med många nya kontakter skulle upplösas och det kändes en smula vemodigt att bryta upp från nyvunna vänner. Lovorden var många över en ytterst välorganiserad och innehållsrik konferens där alla tycktes uppleva det som särskilt positivt att två olika grupper kunnat förenas i ett stimulerande utbyte av museierfarenheter.

Tidigt följande morgon tog merparten av deltagarna tåget till Warszawa för post konferensen, som bjöd på nästan två hela dagar i huvudstaden. Jag hade besökt Warszawa cirka 20 år tidigare och kunde konstatera många stora förändringar i stadsbilden. Ett flertal skyskrapor t e x flankerade nu det stalinistiska kulturhuset, förr så hatat, men som nu fått nästan kultstatus. Ett besök där ingick. Vi togs emot av Armémuseet och såg flera delar av dess utställningar, dels en aktuell specialutställning över 2.a världskriget, dels en basutställningsdel bl a med rustningar av liknande slag som finns på Livrustkammaren, även innehållande stora samlingar av orientaliska ridutrustningar, sablar och sköldar.

Vi såg två nya museer. Det ena var det imponerande judiska museet, som var oerhört väl genomfört alltifrån byggnaden i sig till den synnerligen omfattande utställningen över judarnas 1000-åriga historia i Polen. Det andra, i mindre skala, alldeles nyöppnade museet över Katyn där 30 000 av ryssarna tillfångatagna polska officerare blev skjutna under 2.a världskriget och nedgrävda i en enorm massgrav. Om detta finns mycket att säga. Men härmed avslutar jag denna rapport med ett stort tack för erhållet bidrag.

Vänliga hälsningar

Ann Grönhammar